

2023-06-26 Nr. NV-1565

ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP-23-783 TAIS-22-10554(3)		DĖL VIDAUS TARNYBOS STATUTO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, PAREIGŪNŲ IR KARIŲ VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-693 6 IR 7 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, MUITINĖS ĮSTATYMO NR. IX-2183 10 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, PROFESINIO MOKYMO ĮSTATYMO NR. VIII-450 15, 18, 28 IR 37 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 29¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO, PROFESINIO MOKYMO ĮSTATYMO NR. VIII-450 2, 6, 7, 13, 14, 17, 18, 20, 23, 26, 28, 29, 32, 33, 35, 36, 38, 39 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 11 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO NR. XIV-1732 9, 18 IR 19 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1336 6 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO, VADOVYBĖS APSAUGOS ĮSTATYMO NR. IX-1183 PAPILDYMO 52¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	<i>Pasirenkama</i> <input checked="" type="checkbox"/> Taip <input type="checkbox"/> Ne	<i>Pasirenkama</i>	<i>Pasirenkama</i> <input type="checkbox"/> TAP <input type="checkbox"/> LRV pasitarimas <input type="checkbox"/> LRV posėdis <input checked="" type="checkbox"/> Nesvarstyta	<i>Pasirenkama</i> <input checked="" type="checkbox"/> Svarstyti TAP <input type="checkbox"/> Svarstyti LRV pasitarime <input type="checkbox"/> Svarstyti LRV posėdyje <input type="checkbox"/> Gražinti tobulinti
Įgyvendina Vyriausybės programą	<i>Pasirenkama</i> <input checked="" type="checkbox"/> Taip <input type="checkbox"/> Ne		<i>Data iš kalendoriaus</i>	

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Statutinės įstaigos susiduria su iššūkiais išlaikant patyrusius pareigūnus statutinėse įstaigose dėl nekonkurencingo darbo užmokesčio, nepatrauklių tarnybos sąlygų, motyvacinių priemonių trūkumo, pritraukiant naujus kandidatus į vidaus tarnybą dėl mažo tarnybos patrauklumo, per mažai stojančių studijuoti pareigūnų profesijas, aukštesnių sveikatos, fizinio parengimo ir kitų reikalavimų.

Problema grindžiama duomenimis:

- 35 proc. (5314) pareigūnų turi 22 metų ir didesnę tarnybos stažą ir per 3 metus gali palikti tarnybą, nes iš karto įgyja teisę į pareigūnų ir karių valstybinę pensiją;
- 15 proc. (2297) pareigūnų amžius yra 50 ir daugiau metų;
- policijos įstaigose per 3 metus, nepaisant to, kad buvo padidintas darbo užmokestis, pareigūnų skaičius sumažėjo 7 proc., o pareigūnams pavedamų funkcijų apimtys ir sudėtingumas tik didėja.

Muitinės departamentas prie Finansų ministerijos keletą metų iš eilės susiduria su žmogiškųjų išteklių trūkumu, o taip pat aktuali ir muitinės personalo senėjimo problema, nes vyresni nei 50 metų amžiaus pareigūnai šiuo metu sudaro beveik pusę visų muitinės pareigūnų. Siekiant sustabdyti žmogiškųjų išteklių mažėjimą muitinėje ir užtikrinti, kad būtų tinkamai įgyvendintos muitinei pavestos užduotys ir keliami tikslai, kiekvienais metais į tarnybą muitinėje turėtų būti priimta vidutiniškai 116 naujų muitinės pareigūnų.

Projektais siūloma imtis priemonių siekiant:

- pritraukti į vidaus tarnybą daugiau naujų vidaus tarnybos sistemos pareigūnų;
- efektyviau išnaudoti esamus žmogiškuosius išteklius stiprinant viešąjį saugumą;
- nustatyti priemones, kurios pagerintų pareigūnų motyvą.

Rengėjai nurodo, darbo užmokesčio ir motyvacinės sistemos problemoms spręsti reikalingos priemonės, susijusios su motyvacijos ir darbo užmokesčio didinimu, todėl šie ir kiti susiję klausimai bus sprendžiami kitame Vidaus tarnybos statuto pakeitimo projekte, nes pareigūnų darbo užmokesčio tobulinimo nuostatos bus derinamos su Valstybės tarnybos reformos projektais, kuriems buvo pritarta Seime.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Siūlomos įvairios priemonės atskirtiems probleminiams klausimams spręsti:

- įtvirtinti centrinės statutinės įstaigos **personalo rezervą**, kuris sudarys sąlygas pririnkus (pvz., valdant krizes, ekstremaliąsias situacijas) statutinių įstaigų funkcijoms įgyvendinti pasitelkti buvusius patyrusius pareigūnus. Numatoma, kad personalo rezerve preliminarai galėtų būti iki 560 buvusių pareigūnų (50 muitinės, 30 ugniagesių, 200 pasienio, 100 policijos, 80 Viešojo saugumo tarnybos, 100 Lietuvos kalėjimų tarnybos pareigūnų);
- organizuoti **muitinės pareigūnų profesinį mokymą** Muitinės mokymo centre tomis pačiomis sąlygomis, kurios taikomos statutinėms profesinio mokymo įstaigoms ir jų kursantams. Paminėtina, kad Muitinės mokymo centras būtų pasirengęs pradėti pirminį profesinį mokymą pagal Muitininko modulinę profesinio mokymo programą nuo 2024 m. rugsėjo mėn.;
- sudaryti galimybę **pasitelkti kursantus** kartu su pareigūnais vykdyti statutinių įstaigų funkcijas (atitinkamai numatant jų socialines ir kitas garantijas);
- nustatoma galimybė mokėti **tikslines stipendijas kursantams**, kitose švietimo įstaigose studijuojantiems studentams (vidaus tarnybos sistemai reikalingų specialybių), teikti jiems kitą materialinę paramą, jeigu jie įsipareigoja tam tikrą metų skaičių tarnauti tam tikroje statutinėje įstaigoje ar padalinyje;
- numatyti galimybę **pratęsti tarnybos trukmę** ne tik pirminės grandies, bet ir vidurinės grandies pareigūnams;
- **tobulinti pareigūnų reabilitacijos modelį** - sudaryti galimybes teikti reabilitacijos paslaugas ne tik Vidaus reikalų ministerijos, bet ir kitose sveikatos priežiūros įstaigose, ir ne tik iš Vidaus reikalų ministerijai, bet ir iš Teisingumo ministerijai, Finansų ministerijai ir statutinėms įstaigoms skirtą lėšų;
- numatyti daugiau galimybių dėl tam tikrų **tarnybos sąlygų susitarti kolektyvinėse sutartyse** (dėl kitų paskatinimo būdų, dėl pareigūnų atlygintinos žalos dydžio ir kt.);
- tikslinti pareigūnų **nepriekaištingos reputacijos teisinį reguliavimą**, atsižvelgus į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2022 m. spalio 20 d. nutarimą Nr. KT130-N13/2022, ir nustatyti papildomus reikalavimus statutinėse įstaigose dirbantiems karjeros valstybės tarnautojams ir darbuotojams;
- įtvirtinti **bendruosius pareigūnų tarnybinės etikos principus**;
- tobulinti pareigūnų **nušalinimo nuo pareigų tvarką**;
- nustatyti socialinę garantiją pareigūnams, kurie, esant tarnybiniam būtinumui, buvo perkelti į karjeros valstybės tarnautojo pareigas karo padėties, nepaprastosios padėties ar ekstremaliųjų situacijų atveju, kad jų perkėlimo į karjeros valstybės tarnautojo pareigas laikas **būtų įskaitomas į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti**;
- sprendžiamos kitos, praktikoje iškilusios įstatymų taikymo problemos.

Projektais pateikiamas problemai spręsti priemonių rinkinys, tačiau problema nesprensdžiama iš esmės ir kompleksiskai, kadangi neteikiami siūlymai dėl darbo užmokesčio nuostatų peržiūrėjimo, kurie, atsižvelgiant į Seime pritartai valstybės tarnybos pertvarkai, turėtų būti teikiami kartu su kitų statutinių ir viešojo sektoriaus dirbančiųjų darbo užmokesčio pokyčio projektais (Seimo rudens sesijai), todėl siūlomos priemonės ir jų efektyvumas geriau matytųsi svarstant darbo užmokesčio, motyvacinės sistemos ir kitų socialinių garantijų klausimus kartu.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Siūloma numatyti, kad projektų nuostatos įsigaliotų 2024 m. sausio 1 d. (išskyrus dėl aprūpinimo gyvenamosiomis patalpomis, kuri įsigaliotų 2023 m. rugsėjo 1 d.), todėl yra numatyta pakankamai laiko įgyvendinimui pasiruošti, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad Seimui pritarus Valstybės tarnybos įstatymo ir susijusių teisės aktų pakeitimams, turėtų būti keičiami ir statutinė valstybės tarnybą reglamentuojantys įstatymai, kurie irgi turėtų įsigalioti 2024 m. sausio 1 d.

Priėmus projektus, Muitinės mokymo centras taptų statutine profesinio mokymo įstaiga, o dalis tarnautojų taptų vidaus tarnybos sistemos pareigūnais. Šiuo metu muitininko profesinis rengimas ir muitininko profesinė kvalifikacija nėra suteikiama jokiaje profesinio mokymo įstaigoje. Muitinės pareigūnų profesinio mokymo pirmieji pasirengimo veiksmai atlikti. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro direktoriaus 2019 m. birželio 11 d. įsakymu Nr. V1-107 „Dėl Viešojo administravimo sektoriaus profesinio standarto patvirtinimo“ buvo patvirtintas Viešojo administravimo sektoriaus profesinis standartas, kuriame apibrėžta muitininko (LTKS IV) kvalifikacija (IV kvalifikacijos lygis pagal Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo, patvirtinto Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 535 „Dėl Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo patvirtinimo“, priedą) ir aprašytos muitininko kvalifikaciją sudarančios kompetencijos. Remiantis nurodyto standarto aprašu, buvo parengta ir 2020 m. patvirtinta Muitininko modulinė profesinio mokymo programa (programos kodai P43103204, T43103204). Muitinės mokymo centras būtų pasirengęs pradėti pirminį profesinį mokymą pagal Muitininko modulinę profesinio mokymo programą

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

nuo 2024 m. rugsėjo mėn., pirmaisiais mokslo metais planuojama parengti 40 maitinės pareigūnų, pasirengusių vykdyti jiems pavestas funkcijas. Siekiamo maitinės pareigūnų profesinio mokymo vizija – kiekvienais metais parengti po 60 kvalifikuotų maitinės pareigūnų. Asmeniui, baigusiam profesinį mokymą, vadovaujantis Vidaus tarnybos įstatymo projekto nuostatomis, būtų užtikrinama tarnyba maitinėje ir galimybės vėliau tęsti aukštesnės pakopos studijas.

Projektams įgyvendinti **reikės papildomų valstybės biudžeto lėšų**: maitinės pareigūno profesiniam rengimui, kursantų pasitelkimui, personalo rezervo išlaikymui, reabilitacijos paslaugoms.

Įstaiga	Metai, tūkst. eurų		
	2024 m.	2025 m.	2026 m.
Maitinės departamentas prie Finansų ministerijos	431	328	571
Lietuvos kalėjimų tarnyba ir Lietuvos probacijos tarnyba	1.193,9		
Vidaus reikalų ministro valdymo srities statutinės įstaigos	734	498	363

STEBĖSENA

Stebėsenos vykdyti nenumatoma.

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Projektams parengti vidaus reikalų ministro 2021 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 1V-461 „Dėl darbo grupės sudarymo“ buvo sudaryta darbo grupė iš suinteresuotų institucijų atstovų, atitinkamų profesinių sąjungų atstovų.

Pažymėtina, kad Vyriausybei pateiktuose projektuose nėra nuostatų, susijusių su darbo užmokesčio pokyčiais, kadangi, atsižvelgiant į Seimo pritartai Valstybės tarnybos įstatymo naujai redakcijai ir susijusių teisės aktų pakeitimams, antrame etape numatyta statutinių valstybės tarnautojų ir kitų viešojo sektoriaus dirbančiųjų darbo užmokesčio peržiūra.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Projektai derinti su Finansų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Teisingumo ministerija, Užsienio reikalų ministerija, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Vadovybės apsaugos tarnyba, Valstybės saugumo departamentu, Lietuvos kalėjimų tarnyba, Lietuvos probacijos tarnyba, Maitinės departamentu prie Finansų ministerijos, Nacionaliniu pareigūnų profesinių sąjungų susivienijimu, Lietuvos teisėsaugos pareigūnų federacija, Lietuvos valstybės tarnautojų, biudžetinių ir viešųjų įstaigų darbuotojų profesine sąjunga.

Dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta ir darbo tvarka nepavyko suderinti su jas teikusiomis institucijomis, parengta derinimo pažyma: Lietuvos teisėsaugos pareigūnų federacijos dėl pareigūnų neskatinimo tarnybinės etikos pažeidimo galiojimo metu ir tarnybinės nuobaudos skyrimo laikotarpio; Lietuvos valstybės tarnautojų, biudžetinių ir viešųjų įstaigų darbuotojų profesinės sąjungos dėl keičiamų nepriekaištingos reputacijos reikalavimų, kursantų pasitelkimo ir bendra pastaba dėl Vidaus tarnybos statuto pakeitimu siūlomų griežtesnių tarnybos sąlygų, bet kartu nekeičiamo darbo užmokesčio sąlygų; Specialiųjų tyrimų tarnybos pastaba dėl pareigūnų reabilitacijos paslaugų finansavimo iš institucijoms skiriamų valstybės biudžeto asignavimų. Pateikti argumentuoti paaiškinimai dėl neatsižvelgimo priežasčių.

Atkreiptinas dėmesys, kad reikalingas Finansų ministerijos įvertinimas dėl papildomų biudžeto lėšų poreikio (projektu derinimo su Finansų ministerija metu nebuvo nurodytas visas biudžeto lėšų poreikis).

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Siūlytume papildyti projektų aiškinamąjį raštą duomenimis pagrindžiančiais sprendžiamų problemų mastą / turinį / atskirus teiginius, pavyzdžiui, „susiduriama su dideliu pareigūnų trūkumu“, „Maitinės departamentas keletą metų iš eilės susiduria su žmoniškųjų išteklių trūkumu“, nepakankamas stojančiųjų į vidaus tarnybai aktualias studijas skaičius,

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

rotuojamų pareigūnų problematika ir pan.

Vidaus tarnybos statuto projektu numatoma, kad vienkartinė pinigine išmoka pareigūnai galės būti paskatinti iki 3 kartų per metus: vieną kartą – atlikus vienkartinės ypatingos svarbos užduotis Vyriausybės nustatyta tvarka, ir iki dviejų kartų pagal – už asmeninį išskirtinį indėlį įgyvendinant įstaigai nustatytus tikslus arba pasiektus rezultatus ir įgyvendintus uždavinius. Pritariant tinkamo pareigūnų motyvavimo svarbai, visgi pabrėžtina, kad teisingas ir adekvatus einamoms pareigoms ir atsakomybėms darbo užmokestis, kuris mokamas nuolat, būtų stipresnis motyvatorius.

Vidaus tarnybos įstatymo projektu siūlomas įtvirtinamas centrinės statutinės įstaigos personalo rezervas su tikslu spręsti žmogiškųjų išteklių trūkumo problemą, kuomet atliekant funkcijas trūksta pareigūnų, taip pat personalo, gebančio padėti pareigūnams atlikti funkcijas suvaldant ekstremalias situacijas. Tačiau pagal siūlomą reglamentavimą į rezervą nepatektų aukštesniosios ir aukščiausios grandies pareigūnai, nes jie gali tarnauti, kol jiems sukaks 65 metai, o į rezervą įtraukiami buvę pareigūnai irgi ne ilgiau nei jiems sukaks 65 metai, nors ekstremalių situacijų atveju aukštesniosios ir aukščiausios grandies pareigūnų patirtis ir lyderystė galėtų būti labai naudinga. Siūlytume įvertinti ir (ar) pagrįsti / paaiškinti šį aspektą projektų aiškinamajame rašte.

PAŽYMĄ PARENGĖ	Aušra Balčiūnaitytė
	Viešojo valdymo grupė, patarėja